

Wprowadzenie.

Głównym celem zajęć z filozofii jest wprowadzenie uczniów w myślenie filozoficzne charakteryzujące okres intelektualny starożytnej Grecji i Rzymu. Przyjęcie takiej koncepcji nauczania filozofii umożliwi uczniom zapoznanie się z jednym z najważniejszych źródeł kultury europejskiej (śródziemnomorskiej) oraz pozwala rozpoznać jej dziejowe bogactwo i historyczną tożsamość. Uczeń będzie mógł się zapoznać z wybranymi problemami z zakresu: metafizyki, filozofii przyrody, teologii, antropologii, etyki, epistemologii, estetyki i filozofii polityki.

Cele kształcenia.

1. Stopniowe wprowadzanie uczniów w świat filozofii.
2. Świadomość wpływu starożytnej filozofii greckiej na europejską kulturę późniejszych epok a zwłaszcza na literaturę piękną, naukę i religię.
3. Znajomość głównych dyscyplin filozoficznych, ich problematyki i terminologii.
4. Dostrzeganie w poglądach filozofów starożytnych paradygmatów myślowych, które są obecne w dzisiejszej kulturze.
5. Rozwijanie krytycznego myślenia i sprawności logicznych poprzez analizę argumentów w wybranych tekstach.
6. Umiejętność jasnego formułowania i rzetelnego uzasadniania własnych poglądów w dyskusji.
7. Kształtowanie postawy refleksyjnej a zarazem krytycznej wobec omawianych zagadnień dotyczących świata i człowieka.

Treści nauczania.

1. Wstęp do filozofii. Uczeń: zna etymologię słowa filozofia, wymienia i charakteryzuje główne jej dyscypliny (metafizyka, epistemologia, etyka, filozofia przyrody, antropologia filozoficzna, teologia filozoficzna, estetyka, filozofia polityki), rozumie arystotelesowski podział filozofii na filozofię teoretyczną, praktyczną.
2. Świat w obliczu przyrody. Uczeń: rozróżnia znaczenia słowa archē, kojarzy główne idee jońskich filozofów przyrody, odróżnia empiryzm od spirytualizmu.
3. Filozoficzne *sine qua non*. Uczeń: wskazuje na wybranym przykładzie obecność starożytnej kosmologii w filozofii nowożytnej i współczesnej.
4. Ontologia. Uczeń: rozumie znaczenie filozoficznych pojęć (byt, bycie, istnienie, istota, natura, substancja, materia), rozumie ponadczasowy spór pomiędzy realizmem a idealizmem.
5. Intelektualizm etyczny. Uczeń: charakteryzuje filozofię Sokratesa na tle ruchu sofistycznego, rozumie koncepcję uprawiania filozofii poprzez autorefleksję, dyskutuje na temat problemu zła w świecie.
6. Platonizm i neoplatonizm. Uczeń: wyjaśnia platońską teorię idei jako niematerialnych, niezmiennych i wiecznych wzorców, rekonstruuje spór między platonizmem, a nominalizmem, objaśnia platońską teorię poznania, definiuje termin anamneza, zna argumentację na rzecz nieśmiertelności duszy (Fedon, 78 d –80 b), porównuje platońską i biblijną koncepcję początku świata: Timajos (28 b – 30 c, Rdz 1, 1 – 2, 3), samodzielnie analizuje wybrane fragmenty Ennead, definiuje terminy *psychē*, *pneuma*, *aretē*, *agathón*, *daimonion* oraz *nous*.
7. Arystotelizm. Uczeń: objaśnia teorię możności i aktu, rozumie koncepcję hylemorfizmu, wyjaśnia koncepcję człowieka jako jedności ciała i duszy, ilustruje na

wybranych przykładach problematykę entelechii, telosu, eudajmonii oraz Absolutu, rekonstruuje stanowisko Arystotelesowskiej etyki.

8. Epikureizm i stoicyzm. Uczeń: rekonstruuje spór o kryterium moralnej oceny czynu, rozpatruje wybrane problemy etyczne na tle współczesnego sporu między utylitaryzmem a deontologią, podaje przykłady obecności wątków epikurejskie i stoickich w literaturze europejskiej.
9. Sceptycyzm grecki. Uczeń: wyjaśnia na wybranych przykładach, na czym polega względność spostrzeżeń, identyfikuje na wybranych przykładach regres, tropy, redukcję *epoché*, błędne koło oraz arbitralność w uzasadnieniu, rozważa problem, czy jest możliwe poznanie prawdy, dostrzega różnicę pomiędzy prawdopodobieństwem a zaprzeczeniem, rekonstruuje spór między dogmatyzmem a sceptycyzmem.
10. Teologia i człowiek. Uczeń: przedstawia główne starożytne koncepcje z zakresu filozofii Boga (демиург, nieporuszony poruszyciel, rozumna natura świata, prajednia - wpływ filozofii starożytnej na formowanie się teologii i filozofii chrześcijańskiej), rekonstruuje filozoficzno-duchowe poszukiwania Plotyna.
11. Początki estetyki. Uczeń: porównuje starożytne pojęcia piękna i sztuki z odpowiednimi pojęciami nowożytnymi i współczesnymi.

Wymagania edukacyjne i kryteria oceniania.

Ocena dopuszczająca.
Uczeń: przedstawia etymologię słowa filozofia, wymienia i charakteryzuje ważniejsze dyscypliny w tej dziedzinie (metafizyka, epistemologia, etyka, filozofia przyrody, antropologia filozoficzna, teologia filozoficzna, estetyka), filozofia polityki – uczeń objaśnia arystotelesowski podział filozofii, określa rolę logiki, rozróżnia znaczenia słowa <i>archē</i> , <i>psychē</i> , <i>pneuma</i> , <i>aretē</i> , <i>agathón</i> , <i>daimonion</i> oraz <i>nous</i> , zna historię idei filozofii starożytnej i antyku, uczy się systematycznie na zajęciach i wykazuje się zaangażowaniem.
Ocena dostateczna.
Uczeń: wskazuje na wybranym przykładzie obecność poglądów filozofów starożytnych w filozofii nowożytnej lub współczesnej, charakteryzuje filozofię Sokratesa w kontekście jego życia i postawy moralnej, objaśnia koncepcję uprawiania filozofii poprzez autorefleksję lub samoświadomość, przedstawia założenia intelektualizmu etycznego, zna i rozpoznaje systemy starożytnych szkół filozoficznych wraz z ich przedstawicielami.
Ocena dobra.
Uczeń: wyjaśnia platońską teorię idei oraz teorię poznania, definiuje termin anamnezy, zna argument przemawiający na rzecz nieśmiertelności duszy (Fedon, 78 d – 80 b), wyjaśnia sens potoczny i sensy filozoficzne terminu idealizm, wskazuje na wybranym przykładzie na obecność platonizmu w późniejszych epokach, objaśnia teorię możliwości i aktu, wyjaśnia koncepcję człowieka jako jedności ciała i duszy (hylemorfizm), rozumie znaczenie pojęć naturalizmu i antynaturalizmu, omawia jedno z następujących zagadnień filozofii Arystotelesa (klasyczna koncepcja prawdy, entelechia, telos, eudajmonia, Absolut), rekonstruuje spór o kryterium moralnej oceny czynu (cynicy i perypatetycy), rozpatruje wybrane problemy etyczne na tle sporu między utylitaryzmem a deontologią.
Ocena bardzo dobra.
Uczeń: wyjaśnia na wybranych przykładach, na czym polega względność spostrzeżeń i paradoksy stoików, identyfikuje na wybranych przykładach regres, tropy, redukcję <i>epoché</i> , błędne koło oraz arbitralność w uzasadnieniu, rozważa problem pytanie o możliwość poznania prawdy, dostrzega różnicę pomiędzy

prawdopodobieństwem a zaprzeczeniem, rekonstruuje spór między dogmatyzmem a sceptycyzmem, przedstawia główne starożytne koncepcje absolutu (demiurg, Platońska idea dobra, nieporuszony poruszyciel, prajednia), wyjaśnia wpływ filozofii starożytnej na formowanie się teologii i filozofii chrześcijańskiej.

Ocena celująca.

Uczeń: zalicza na ocenę bardzo dobrą lub dobrą wszystkie prace z bieżącego semestru, przedstawia co najmniej jeden paradoks logiczny i poddaje go analizie, wyróżnia i objaśnia wybrane pojęcia intuicji, porównuje dwie argumentacje za istnieniem Boga (św. Tomasz z Akwinu, św. Anzelma z Canterbury), wyjaśnia czym jest neotomizm i wymienia jego głównych przedstawicieli, objaśnia maksymę „myślę, więc jestem”, krytycznie rekonstruuje kartezjański argument na rzecz istnienia świata zewnętrznego, objaśnia Pascalowskie rozróżnienie porządku rozumu i serca, wyjaśnia, na czym w ujęciu B. Pascala polega wielkość i nędza człowieka, krytycznie rekonstruuje „zakład Pascala”, wyjaśnia co, to jest empiryzm i jakie są jego główne odmiany, objaśnia na czym polega „przewrót kopernikański” w filozofii, przedstawia kantowską koncepcję prawa moralnego, objaśnia treść i funkcję imperatywu kategorycznego, objaśnia kluczowe tezy heglowskiej historiozofii, określa główne cechy niemieckiego idealizmu oraz wymienia jego ważniejszych przedstawicieli, wyjaśnia pojęcia woli mocy i nadczłowieka, odróżnia i charakteryzuje postawę apollinijską i dionizyjską, odróżnia pozytywizm jako jedną z koncepcji poznania i nauki od samej nauki, wyjaśnia na czym polega metoda fenomenologiczna, przedstawia główne idee humanistycznego egzystencjalizmu Jean-Paula Sartre’a, przedstawia główne idee wczesnej filozofii analitycznej na przykładzie jednego z następujących autorów: George Edward Moore, Bertrand Russell, Ludwig Wittgenstein, charakteryzuje Szkołę Lwowsko-Warszawską na przykładzie osiągnięć jednego z jej przedstawicieli (Kazimierz Twardowski, Tadeusz Kotarbiński, Kazimierz Ajdukiewicz, Tadeusz Czeżowski).

Przewidywane osiągnięcia uczniów

Znajomością podstawowych terminów filozoficznych z zakresu ontologii (byt, materia, substancja, forma itp.); znajomością podstawowych terminów filozoficznych z zakresu epistemologii (empiryzm, realizm, idealizm, aksjomat itp.); znajomością podstawowych terminów filozoficznych z zakresu estetyki (piękno, odczucie, twórczość, percepcja itp.); znajomością podstawowych terminów filozoficznych z zakresu etyki (dobro, powinność moralna, odpowiedzialność, itp.); znajomością najważniejszych filozofów epoki starożytnej oraz antyku, wraz ze znajomością ich głównych poglądów; znajomością wybranych fragmentów najważniejszych tekstów filozoficznych.

Co podlega ocenie?

Aktywność na lekcji. Prawidłowe stosowanie pojęć w odpowiednim kontekście, zrozumienie i używanie właściwej terminologii. Prace domowe, przeczytanie zadanej lektury tekstu źródłowego. Umiejętność krytycznej analizy tekstów. Na lekcji przewidziane są sprawdziany (jeden w semestrze) oraz pisemne zaliczenia (na bieżąco), aktywność na lekcji nagradzana jest ocenami. Uczeń jest zobowiązany do prowadzenia zeszytu. Brak realizacji i niewywiązywanie się z obowiązków oceniane jest minusami (dwa minusy – ocena niedostateczna) lub oceną niedostateczną. W semestrze można zgłosić jedno nieprzygotowanie (dwa „np.” skutkują oceną niedostateczną).

Jak poprawić ocenę semestralną/roczną?

Uczeń musi uzupełnić zaległe prace, zaliczyć sprawdziany lub poprosić o wyznaczenie prac dodatkowych i odrobić je w terminie ustalonym przez nauczyciela.